

INTEGRACIONA KRETANJA I NJIHOVE KARAKTERISTIKE U
OBLASTI ŠUMARSTVA I INDUSTRIJE ZA PRERADU DRVETA
NA PODRUČJU BOSNE I HERCEGOVINE

1. OPĆENITO O UDRUŽIVANJU

Želje i potrebe za udruživanjem su stare koliko i ljudi. Udruživanje je obuhvatalo objedinjavanje ljudskih fizičkih i intelektualnih moći, raspoloživih materijalnih potencijala, zajedničko oblikovanje i usmjeravanje misli i ideja, nada i stremjenja. Ljudi su se udruživali u patnjama i siromaštvu, rasipništvu i bogatstvu, strahu i hrabrosti. Udruživali su se po regionalnoj i ideološkoj pripadnosti itd. Medjutim, mi ćemo se zadržati samo na udruživanju u privredi.

Misao o udruživanju u privredi ne javlja se slučajno. Ona je posljedica zakonitosti razvoja privrede općenito, a udruživanja posebno.

Udruživanje kao pojava ima osobinu da se ne zadržava na jednom stepenu i obliku za duži vremenski period, već se neprekidno nalazi u stanju izmjene i razvitka. Udruživanje je uslov i objektivni zakon razvitka privrede i obratno. Nje-ga uslovljava neprekidno usavršavanje sredstava za rad, tehnoloških procesa, organizacije rada, razvoj i bogatstvo ljudskog znanja. Ovaj zaključak potvrđuje cjelokupni dosadašnji razvoj privrede - od izolovanog proizvođača sa ručnim alatom do udruženog radnika opremljenog moćnim sredstvima za rad.

2. POČECI I RAZVOJ UDRUŽIVANJA U PRIVREDI

Tokom posljednjih decenija prošloga vijeka došlo je do prvih udruživanja u privredi. U to vrijeme kapitalističko društveno-ekonomsko uređenje se nalazilo na prelazu iz faze liberalnog sistema u privredi. Karakteristike tog sistema bile su isključenje svih ograničenja u privredjivanju i puni razvoj konkurencije u nacionalnim

i međunarodnim privredno-trgovinskim odnosima (primjenjivane su samo umjerene carine). Privatna inicijativa se nije ničim ograničavala, a konkurentna borba između pojedinih kapitalista odvija se u punom zamahu. Međutim, kada je 1873. godine došlo do privredne krize svjetskih razmjera, neke od kapitalističkih zemalja su zavele odgovarajuće mjere sa svrhom da se zaštiti nacionalno tržište i privreda od negativnih posljedica nastale privredne depresije. Približno od toga perioda datiraju prva udruživanja u kapitalističkoj privredi. Plasman roba na tržištu postao je za proizvođače veliki problem. Oni nastoje svim sredstvima da potisnu konkurenciju sa tržišta i obezbijede prodaju svojih proizvoda. Okrupnjavanje kapitala omogućuje uvođenje nove tehnike i tehnologije u proizvodnju, čime se ona pojeftinjuje, pa samim tim i ojačava konkurentsku sposobnost na tržištu. Rezultat okrupnjavanja kapitala je koncentracija proizvodnje u manjem broju preduzeća. Velika preduzeća lakše ostvaruju monopolističke sporazume koji im omogućuju da u cijelosti ili djelomično otklone konkurenciju na tržištu i ostvare maksimalne profite.

Danas u kapitalističkoj privredi postoji više vrsta monopolističkih saveza (udruženja). Vrsta i priroda saveza zavisi od uslova i ciljeva po kojima se njihovi članovi udružuju (prodajne cijene, podjela tržišta, količina proizvodnje).

Pored privatnog, postoji i državno-kapitalistički oblik monopola kada sama država, u saglasnosti sa općim interesima kapitalističkog društva i kapitalističke klase, uzima pod svoju upravu grupe preduzeća ili pojedine privredne grane.

Poslije drugog svjetskog rata osnivaju se i multinacionalna preduzeća. Mnoge multinacionalne kompanije imale su u 1971. godini dohodak koji je bio ravan dohotku oko 80 nerazvijenih zemalja.

3. UDRUŽIVANJE U NAŠOJ ZEMLJI

Poslije prvog svjetskog rata došlo je do velikog priliva stranog kapitala u našu zemlju. Pristupilo se stvaranju monopolističkih preduzeća kartelnog oblika, tako da je već u 1939. godini bilo u Jugoslaviji 92 kartela (77 u industriji, 6 u zanatstvu, 3 u osiguranju, 2 u saobraćaju, 2 u trgovini i dvije patentne zajednice). Bilo je vrlo malo čisto domaćih monopola, pa i u njima je strani kapital imao odlučujući uticaj. Poslije svjetske privredne krize (1929-1932. godine) jača državni kapitalistički

sektor i privilegovani privatni kapital. Državni monopol se spaja sa stranim monopolističkim preduzećima. Pred kraj prošlog, kao i početkom ovoga vijeka počelo se sa osnivanjem privrednih komora (trgovinske, industrijske, zanatske) i tzv. stručnih organizacija kao izvjesnih oblika udruživanja.

3.1. Udruživanje u privredi poslije Oslobođenja

U prvom periodu poslije drugog svjetskog rata naš razvoj se karakteriše velikom ulogom države i administrativnog aparata u upravljanju privredom. U trgovini (do druge nacionalizacije u 1948.godini) i zanatstvu, gdje je još postojao značajan privatni sektor, jedino je bilo potrebno djelovanje privrednih komora za ove dvije djelatnosti.

Uvodjenjem radničkog samoupravljanja u privredi oslobadaju se preduzeća stege administrativnih mjera. U tim uslovima privredne organizacije same rješavaju sva pitanja važna za njihov rad i razvoj. Da bi se uskladili pojedinačni interesi i interesi društvene zajednice pojavila se potreba za formiranjem nekih tijela koja će preuzeti tu aktivnost. Formirane su komore, stručna udruženja, poslovna udruženja, zajednice privrednih organizacija sa zadatkom da jačaju odgovornost preduzeća prema društvenoj zajednici (i obratno) i da rade na unapredjenju proizvodnje, robnog prometa, vršenju privrednih usluga i dr.

Prema tome, u privredi se ove asocijacije pojavljuju kao spona između društvene zajednice i privrednih organizacija i između samih privrednih organizacija.

Uredba o udruživanju privrednih organizacija iz 1953.godine riješila je pitanje praznine koja je nastala odumiranjem dijela državnih funkcija u privredi, kao i stručnog i teritorijalnog udruživanja tek osamostaljenih privrednih preduzeća. Uredba je predviđala da se proizvodjačke i transportne organizacije mogu udruživati u stručna udruženja, a da se ova udruženja mogu učlaniti u odgovarajuće komore (Industrijsku, Saobraćajnu, Zanatsku, Gradjevinsku, Poljoprivredno-šumarsku itd.). Za spoljnu trgovinu osnovana je Savezna spoljnotrgovinska komora.

Zadatak komora je bio da rade na unapredjenju proizvodnje i robnog prometa, da se staraju o učvršćivanju i razvijanju dobrih poslovnih običaja, da

rade na jačanju odgovornosti privrednih organizacija prema društvu i da vrše nadzor nad stručnim udruženjima.

Do kraja 1957.godine shema udruživanja privrednih organizacija je bila:

UDRUŽENJA PRIVREDNIH ORGANIZACIJA

KOMORE	STRUČNA UDRUŽENJA	ZAJEDNICA PRIV- REDNIH ORGANIZACIJA	UDRUŽENJA OD SLUČAJA DO SLUČAJA
Savezna		Zajednica JŽ	
Republičke		Zajednica PTT	
Rejonske		Zajednica Elektro- privrednih preduzeća	
Sreske		Zajednica preduzeća za promet žitarica	

Krajem 1957.godine donesen je Zakon o udruživanju u privredi, kojim su regulisana pitanja iz ove oblasti. Zakon je predvidio dva osnovna oblika udruživanja:

1. Oblici udruživanja putem kojih se mogu vršiti unapredjenja oblasti i grana privrede (komore, stručna udruženja) i
2. Udruživanje dva ili više preduzeća za ostvarivanje njihovih određenih zajedničkih ekonomsko-poslovnih ciljeva (poslovna udruženja).

Ovim zakonom predviđeni su sljedeći oblici udruživanja u privredi:

1. Komore (za oblast spoljne trgovine, industrije i rudarstva, gradjevinarstva, saobraćaja, poljoprivrede i šumarstva, unutrašnje trgovine, ugostiteljstva i zanatstva),
2. Stručna udruženja,
3. Poslovna udruženja,

4. Zajednice i
5. Posebne komore.

Jula 1960. godine donesen je "Zakon o udruživanju i poslovnoj saradnji u privredi", a krajem 1968. godine "Osnovni zakon o jedinstvenim privrednim komorama i poslovnoj saradnji u privredi". U SRBiH donesen je 1972. godine "Zakon o privrednim komorama".

Ovim zakonskim aktima regulisana je problematika udruživanja u privredi i drugi modaliteti poslovne saradnje. Regulisanjem tih odnosa dat je jak podsticaj integracionim kretanjima u našoj zemlji u svim privrednim granama. Tako je u zadnjih desetak - petnaest godina na području SRBiH i šire, formirano nekoliko velikih organizacionih sistema (ENERGOINVEST, UNIS, HENA, UPI, HEPOK, METALURŠKI KOMBINAT, BORAC, ŠIPAD, INCEL, KRIVAJA itd.).

4. KRATKO RAZMATRANJE PRILIKA I INTEGRACIONIH ZAHVATA U ŠUMARSTVU BiH ZA VRIJEME PREDRATNE JUGOSLAVIJE

Kada je nakon dugogodišnje tuđinske uprave, došlo do oslobođenja i ujedinjenja svih jugoslovenskih naroda u jednu državu, očekivalo se, da će u sklopu napretka koji je trebao uslijediti, i šumarstvo i njegova organizacija naći svoje pravo mjesto. Šumarski stručnjaci su odmah, sa puno poleta i ideja, pristupili radu na uspostavljanju takvog sistema organizacije, koji će najbolje odgovarati datim prilikama i uslovima. Ovi entuzijasti su u Bosni, na skupštini održanoj februara 1919. godine, zahtijevali da se šumarska privreda u Bosni i Hercegovini postavi, pored ostalog, na sljedeće principe:

- velike šumske površine proglasiti javnim vlasništvom i staviti pod državnu upravu,
- iskorišćavanje šuma postepeno prenositi u državnu režiju, a poštiti kontrolu nad radom preduzeća i proglasiti spornima sve koncesije i ugovore u vezi s tim preduzećima,
- pojačati nadzor i čuvanje šuma, povećati i stručno ojačati personal u šumarskoj službi.

Iz navedenog se vidi da su zahtjevi bili usmjereni i na objedinjavanje šumskog fonda i njegovo racionalnije korišćenje.

Ono protiv čega su se najviše borili šumari u oblasti iskorišćavanja šuma bili su dugoročni ugovori na osnovu kojih se iskorišćavalo i preradjivalo drvo iz naših šuma. Zato su vršene revizije ovih ugovora i ograničavanje njihovog trajanja.

Država je nastojala da radom u vlastitoj režiji normalizuje stanje u iskorišćavanju šuma, iako su protivnici režijskog iskorišćavanja šuma isticali princip liberalističke ekonomije da država ne može biti dobar privrednik. Smatramo da je režijsko iskorišćavanje trebalo biti obuhvatnije i smjelije.

I pored učinjenih propusta (Zakon o šumama koji je trebao odrediti puteve novom odnosu i metodu rada u šumarstvu donesen je tek 1929. godine, i pored upornog nastojanja i insistiranja šumarske organizacije da se isti što prije donese, nije riješeno pitanje servituta, uzurpacija, krčenja šuma i besplatnog uzimanja šumskog zemljišta, sporo rješavanje šumsko-imovinskih odnosa i drugo) i mnogih neostvarenih želja smatramo da treba istaći, u vezi sa problematikom koju razmatramo, sljedeća pozitivna ostvarenja:

- osnivanje direkcije šuma u Sarajevu (1922. godine dotadašnji šumarski odsjek preveden je u direkciju šuma), direkcije šuma u Banjoj Luci (1929. godine), direkcije šuma u Tuzli (1936. godine) i direkcije šuma u Mostaru (1937. godine). Ove institucije su, u granicama svojih moći, određivale smjer, obim, način i kvalitet izvođenja, radova u šumarstvu ovog područja. One su te poslove obavljale preko isturenih operativnih organa - šumskih uprava (izvršni organi direkcije šuma, osnovne i finansijske jedinice za ekonomisanje državnim šumama). U BiH, prema podacima pojedine direkcije šuma su imale

- Sarajevo - 21 šumsku upravu sa 348 službenika (u direkciji 70 i šumskim upravama 278),
- Banja Luka - 18 šumskih uprava sa 436 službenika (u direkciji 137 i šumskim upravama 299),
- Tuzla - 14 šumskih uprava sa 267 službenika (u direkciji 89 i šumskim upravama 178) i
- Mostar - 14 šumskih uprava sa 168 službenika (u direkciji 26 i šumskim upravama 142).

Uzevši u cjelini, organizacione forme u šumarstvu su u ovom periodu poprimile razvijeniji i obuhvatniji oblik. Udružene veće organizacione cjeline, 4 direkcije šuma sa oko 70 šumarskih uprava, preko 1200 službenika (medju kojima oko

160 inženjera, 100 lugara, 640 čuvara šuma u 1938.godini), su nastojali da, akcijom na terenu, preko stručnih udruženja i štampe doprinesu da se šumarska privreda i odnos prema njoj postavi na odgovarajuće mjesto. Naročitu želju i zalaganje na poslu oko objedinjavanja i stručnog gospodarenja u šumarstvu su pokazali napredniji šumarski stručnjaci koji su stalno isticali da se šuma zaštititi od političkih uticaja i da se u korišćenju šuma ne traže rješenja, za neriješena pitanja iz drugih oblasti društvenog života (siromaštvo seljaka, dodjela šumskog zemljišta i šumskih proizvoda, neriješeno argarno pitanje, servitut koji je odnosio znatan dio prihoda iz bosanskih šuma).

Medjutim, rastrzavan unutrašnjim problemima, tadašnji društveni poredak nije mnoge poduzete akcije prveo uspješnom završetku, a niz potrebnih nije ni preduzimao. U takvoj situaciji ni šumarstvo nije ostvarilo sve što je željelo i na čemu se radilo.

5. ORGANIZACIONE PROMJENE U ŠUMARSTVU I DRVNOJ INDUSTRIJI BIH POSLIJE OSLOBODJENJA

Od Oslobođenja u šumarstvu i industriji za preradu drveta izvršen je veliki broj organizacionih promjena na području BiH. U 1945. godini prvo je bilo osnovano 6 velikih preduzeća (5 Uprava državnih šumsko-industrijskih preduzeća sa 45 šumskih manipulacija i 40 pogona pilana i "ŠIPAD") u kojima je bilo objedinjeno na određenom teritoriju cjelokupno šumarstvo i drvna industrija.

Veliki zadaci i brzina kojom su isti trebali biti obavljeni tražili su i odgovarajuće organizacione forme, koje su se brzo mijenjale. Ovdje će se spomenuti samo neke od njih. "Uredbom o organizaciji šumarstva" od 17. februara 1947. godine Vlada NRBiH propisuje osnivanje

- 8 republičkih šumskih gazdinstava (Drvar, Banja Luka, Živinice, Zavidovići, Sarajevo, Foča, Travnik i Mostar) i
- više (oko 20) šumskih gazdinstava lokalnog značaja.

Za administrativno-operativno rukovođenje šumskim gazdinstvima osnovana je Glavna direkcija šumskih gazdinstava. Kao izvršni organi šumskih gazdinstava osnovane su šumske uprave. Preduzeća drvne industrije su došla pod administrativno-operativno rukovođenje Glavne direkcije drvne industrije (Uredba Vlade NRBiH od 23. septembra 1947. godine).

Ukazom Predsjedništva Prezidijuma Narodne skupštine NRBIH (15. februara 1949. godine) poslovi iskorišćavanja šuma republičkog značaja (sječa, izrada i izvoz), sa poslovima mehaničke prerade drveta, objedinjavaju se u kombinatima drvne industrije ("Jahorina", "Maglič", "Krivača", "Borja", "Vrbas", "Sana", "Grmeč", "Sebešić", "Konjuh", "Una" i "Jajce").

Nadalje, osnovano je 1952. godine "Udruženje proizvođača i izvoznika drvne industrije NRBIH". Osnivači udruženja potpisali su ugovor o dobrovoljnom udruživanju radi unapređenja poslovanja, organizacije rada, tehničkog usavršavanja proizvodnje, saradnje na prodaji proizvoda, koordinaciji pri nabavci materijala i opreme, obezbjeđenju dodatnih obrtnih sredstava, uzdizanju kadrova i dr. Udruženje je vrlo brzo steklo punu afirmaciju. Zasluga udruženja je bila i to što je utvrdilo zajedničku politiku izvoza između proizvođača drvnih sortimenata i izvoznika (dogovarana je svake godine visina provizije za izvoz i visina lučkih troškova).

Donošenjem Zakona o privrednim komorama i udruživanju u privredi krajem 1957. godine, ukinuto je ovo Udruženje. Kao veza sa Udruženjem drvne industrije SFRJ, umjesto ovog Udruženja, zadržan je samo biro sa nekoliko službenika, koji su bili članovi administrativnog aparata Savezne industrijske komore. Ukidanje ovog Udruženja negativno se odrazilo na poslovnu saradnju preduzeća drvne industrije BiH, kao i na rješavanje operativnih problema.

Nakon izdvajanja poslova iskorišćavanja šuma osnovano je 16 šumskih gazdinstava (3 su ukinuta 1950. godine), 83 revira i 533 lugarska reona.

U 1952. godini (4. januara 1952. godine) osnivaju se ponovo direkcije šuma u Sarajevu, Tuzli, Banjoj Luci i Mostaru, sa šumskim upravama, a reviri se ukidaju.

Direkcije šuma i šumske uprave su bile zasnovane na budžetskom načinu finansiranja.

Prema stanju 1956. godine pojedine direkcije šuma su imale

- Sarajevo, 22 šumske uprave sa 706 službenika (41 inženjer, 61 tehničar, 463 lugara, 38 čuvara lova i 103 administrativna službenika),

- Banja Luka, 19 šumskih uprava sa 643 službenika (25 inženjera, 49 tehničara, 471 lugara, 7 čuvara lova, 91 administrativnog službenika),
- Tuzla, 15 šumskih uprava sa 375 službenika (27 inženjera, 20 tehničara, 249 lugara, 13 čuvara lova, 66 administrativnih službenika) i
- Mostar, 14 šumskih uprava sa 406 službenika (13 inženjera, 51 tehničar, 262 lugara, 17 čuvara lova, 63 administrativna službenika).

Ukupno u direkcijama šuma i šumskim upravama BiH je bilo zaposleno 2.130 službenika (106 inženjera, 181 tehničar, 1445 lugara, 75 čuvara lova, 114 računskih službenika, 132 administrativna službenika, 77 pomoćnih službenika).

U to vrijeme je dolazilo na jednog

- inženjera oko 20.000 ha,
- tehničara oko 11.600 ha,
- lugara oko 1.500 ha

površine šumskog zemljišta. Prosječna površina šumske uprave je iznosila oko 30.000 ha.

Od 1955. godine (rješenjem Izvršnog vijeća od 17. septembra 1966.godine) direkcije šuma postaju ustanove sa samostalnim finansiranjem.

Godine 1956. dolazi ponovno do reorganizacije u šumarstvu BiH. Prestaju sa radom direkcije šuma, a osniva se 13 šumskih gazdinstava (Mostar sa 12 šumskih uprava, Sarajevo sa 8 šumskih uprava, Livno sa 4 šumske uprave, Foča sa 5 šumskih uprava, Bihać sa 7 šumskih uprava, Jajce sa 4 šumske uprave, Zavidovići sa 5 šumskih uprava, Doboј sa 7 šumskih uprava, Prijedor sa 5 šumskih uprava, Tuzla sa 7 šumskih uprava, Zvornik sa 3 šumske uprave, Banja Luka sa 3 šumske uprave i Travnik sa 3 šumske uprave).

Šumska gazdinstva su sada organizacije koje se mogu baviti i poslovima eksploatacije šuma.

6. ORGANIZACIONE IZMJENE POSLIJE 1961.GODINE

Krajem 1961.godine šumska gazdinstva u BiH su reorganizovana iz ustanova sa samostalnim finansiranjem u šumskoprivredne organizacije sa radničkim

upravljanjem. One su prešle na poslovanje po privrednom računu uz objedinjavanje uzgoja i eksploatacije šuma (koja je do tada bila u sklopu drvnoindustrijskih preduzeća). Tom prilikom su istaknuti neki principi koje je trebalo uvažavati u gospodarenju šumama:

- princip trajnosti prihoda,
- šumsko-privredno područje kao ekonomsko-organizaciona cjelina,
- poslovanje na principu formiranja i raspodjele dohotka.

Time se želio oblikovati način ekonomskog ponašanja u šumsko-privrednoj djelatnosti. Proror za društvenu intervenciju je ograničen na sprečavanje eventualnog kršenja osnovnih načela u gazdovanju šumama i kreiranju odgovarajućih mjera tekuće ekonomske politike, koje bi pomagale ovoj privrednoj djelatnosti da obavi odgovarajuće zadatke, posebno u oblasti socijalne (opštekorisne) funkcije šuma.

Odlukom o obrazovanju šumsko-privrednih područja, koju je donijelo Izvršno vijeće NRBIH (I.V. broj 88/61 od 14. jula 1961. godine) obrazovano je 37 šumsko-privrednih područja. Odlukom o izmjeni i dopuni Odluke o obrazovanju šumsko-privrednih područja, koju je donijelo Izvršno vijeće (I.V.broj 165/61 od 11.novembra 1961.godine), od Zagorskog šumsko-privrednog područja se formiraju Kalinovičko i Trnovsko šumsko-privredno područje. S obzirom na površinu

11 šumsko-privrednih područja je obuhvatilo	od	30-40 hiljada ha,
9 " " " "	"	40-50 " ha,
7 " " " "	"	20-30 " ha,
5 " " " "	"	50-60 " ha,
3 " " " "	"	60-70 " ha,
3 " " " "	"	< 70 " ha,

šuma i šumskog zemljišta.

Nadalje, izvršene su izvjesne promjene prvobitnih granica kod nekih šumsko-privrednih područja (posavsko, donje-vrbasko, konjičko, srednje-neretvansko, usorsko-ukrinsko, konjuh, vlaseničko, kozaračko). I pored izvršenih izmjena i današnja šumsko-privredna područja su još uvijek usitnjena da bi mogla predstavljati stabilnije i ujednačenije ekonomske elemente šumsko-privredne aktivnosti u Bosni i Hercegovini. Ovome je dijelom doprinijelo i prilagođavanje šumskoprivrednih područja odredjenim

administrativno teritorijalnim cjelinama.

Obrazovanjem 38 šumsko-privrednih područja, društvene šume u Bosni i Hercegovini na području od oko 1 milion i 750 hiljada ha su date na korišćenje šumsko-privrednim organizacijama koje se bave gajenjem i iskorišćavanjem šuma, ili organizacijama koje se bave, pored gajenja i iskorišćavanja šuma, i preradom drveta. Osnovano je 38 šumsko-privrednih organizacija, jer se šumsko-privredno područje moralo u cjelini dati na korišćenje jednoj privrednoj organizaciji. Ovo radi toga, što su obrazovana šumsko-privredna područja trebala da predstavljaju zaokružene cjeline sposobne da obezbijede ekonomično iskorišćavanje i intenzivan uzgoj i zaštitu šuma.

Pred ovu organizaciju u šumarstvu su postavljeni obimni i odgovorni zadaci na

- osposobljavanju šumsko-privrednih organizacija za što racionalnije gazdovanje šumama i stvaranje uslova za uspješan razvoj šumsko-privredne djelatnosti,
- razvijanju i učvršćivanju radničkog samoupravljanja, poboljšanju kvalifikacione strukture zaposlenog osoblja,
- povećanim investicionim ulaganjima za izgradnju šumskih komunikacija, nabavku opreme, i biološkim radovima,
- donošenju novih šumsko-privrednih osnova, kao instrumenata za ostvarenje odgovarajuće, na naučnim osnovama utvrdjene šumsko-privredne politike.

Posebno je isticana potreba organizacionog oblikovanja šumsko-privrednih organizacija i uspostavljanja odgovarajućih ekonomskih odnosa unutar šumarstva i između šumarstva i prerade drveta. U posmatranom periodu došlo je do niza organizacionih promjena koje su se najčešće očitovale, po pojedinim regionima u:

- formiranju šumskih gazdinstava i šumsko-privrednih preduzeća,
- formiranju šumsko-industrijskih preduzeća,
- objedinjavanju šumarstva i prerade drveta u šumsko-industrijska preduzeća,
- odvajanju šumarstva od prerade drveta na šumsko-privredna preduzeća i preduzeća drvne industrije.

Najveći dio šumsko-privrednih organizacija je, nakon ove reorganizacije, započeo rad kao šumska gazdinstva ili šumsko-privredna preduzeća i šumsko-

industrijska preduzeća. Zatim je počelo objedinjavanje šumarstva i prerade drveta u velikom broju šumsko-privrednih organizacija (tokom 1962. godine integrisalo se 29 ŠPP sa PDI). Naime, željela se uspostaviti što čvršća veza između proizvodnje i prerade drveta. Mislilo se da će se time obezbijediti stalna sirovinaska baza za drveno-preradivačke kapacitete određenih rejona i veća investiciona ulaganja, posebno u radove biološkog karaktera. Danas možemo konstatovati da ni u ovoj organizaciono-ekonomskoj povezanosti šumarstva i prerade drveta, pitanje proste, a naročito proširene reprodukcije, u šumarstvu nije uspješno riješeno. Najveći dio sredstava iz akumulacije ŠPO i kreditnih izvora je iskorišćen za modernizaciju preradivačkih kapaciteta i otvaranja šuma komunikacijama. Obim i tempo šumskouzgojnih zahvata je bio u neprekidnoj disproporciji sa realizovanjem privrednih i socijalnih funkcija šuma. To uslovljava, pored ostalog, dugoročnost podizanja šuma sa sporim obrtajem i nedovoljnim oplodjavanjem uloženi sredstava sa stanovišta proizvodnje drvne mase, za što su neposredno zainteresovane ŠPO. Indirektne koristi od šuma, koje su vrlo značajne, za sada niko materijalno ne nadoknđuje radnim organizacijama u šumarstvu, iako je to opšti interes društva. Obim ulaganja u radove biološkog karaktera posebno je smanjen poslije ukidanja Fonda za unapređenje šumarstva (1961. godine). Nakon toga, na cijelim područjima (npr. Hercegovine) investicije su u šumskouzgojne radove svedene na minimum. Naravno da to postepeno narušava sposobnost šumsko-privredne cjeline i umanjuje njezin ekonomski potencijal. Samo koordinirani i blagovremeni napor svih korisnika šuma (direktnih i indirektnih koristi od šuma) može usporiti ove nepoželjne tendencije i usmjeriti kretanje šumsko-privredne aktivnosti u željenom pravcu.

Manji dio šumsko-privrednih organizacija se nije direktno vezao sa drvopreradivačkim organizacijama, nego je svoje proizvode plasirao na ono tržište koje mu je pružalo mogućnosti ostvarenja povoljnih finansijskih efekata.

Zato se u izvjesnom broju slučajeva ostvarivala veća cijena po jedinici posječene drvne mase u ovakvim preduzećima, nego kada je šumarstvo prodavalo sortimente drvopreradivačkom pogonu sa kojim je bilo direktno povezano (integrisano). Podaci ukazuju da se i više investiralo u tehničko opremanje šuma i često bolje nagrađivalo zaposleno osoblje u šumsko-privrednim organizacijama ovog tipa. Ovo je moglo uputiti na zaključak da bi bilo povoljnije za šumarstvo da ono ostane samostalno, bez direktne povezanosti sa preradom drveta. Međutim, smatramo da se pri tome mora uzeti u obzir da:

- bez snažne i moderne drvnoprerađivačke djelatnosti ne može biti naprednog šumarstva,
- osposobljena drvnoprerađivačka aktivnost se mora okrenuti i prema šumi, jer bi u protivnom dovela u pitanje sopstveni opstanak i razvoj,
- u integrisanom lancu šumarstvo - prerada drveta treba omogućiti djelovanje zakona vrijednosti i realno odmjeravati elemente opredmećenog i novododatnog rada kod proizvoda ove obje djelatnosti,
- treba uvažavati princip međusobne pomoći i solidarnosti ove dvije djelatnosti, ali na takav način koji će omogućiti uspješan rad i razvoj svake od njih,
- ne smije se zaboraviti šta je i koliko je učinilo šumarstvo za razvoj prerade drveta i obratno,
- nisu u cjelini iskorišćene prednosti koje objektivno pruža integrisana organizaciono-ekonomska struktura šumarstva i prerade drveta.

Ističemo da, ako se ne bi uvažavali navedeni i drugi elementi, onda bi zajednički rad šumarstva i prerade drveta mogao izazvati takve štete čije se dimenzije i posljedice u sadašnjem trenutku ne mogu ni sagledati. Mora se sve učiniti da radni kolektivi u šumarstvu i preradi drveta uvide u punoj mjeri potrebu za uskladjivanjem pojedinačnog i opšteg, kao i kratkoročnog i dugoročnog interesa pri gospodarenju šumama. Uklanjanjem do sada uočenih slabosti privredna sprega šumarstvo - prerada drveta u BiH postepeno dobija potrebnu snagu za dalji uspješniji, ravnomjerniji i uskladjeniji razvoj.

Pored navedenog, treba istaći da je sve veći razvoj drvne industrije tražio njihovu jaču poslovnu saradnju. Ta težnja dovela je 1960. godine (22. aprila) do osnivanja "Poslovnog udruženja preduzeća drvne industrije i kemijske prerade drveta".

Daljim učlanjenjem preduzeća šumarstva i prerade drveta u "Poslovno udruženje preduzeća drvne industrije i kemijske prerade drveta", isto proširuje svoj sadržaj rada i naziv u "Poslovno udruženje šumarstva i industrije za preradu drveta" (22. marta 1964. godine). U novoformirano Poslovno udruženje učlanila su se sva preduzeća drvne industrije i šumarstva, preduzeća za projektovanje i trgovinu drvetom i tvornice celuloze. Tako je dobrovoljnim opredjeljenjem preduzeća, Poslovno udruženje postalo

stvarna asocijacija šumarstva i industrije za preradu drveta BiH. U njemu se objedinjavala ključna poslovna aktivnost ove dvije privredne djelatnosti. Od osnivanja "Poslovnog udruženja šumarstva i industrije za preradu drveta", pa sve do njegovog rasformiranja (1970.godine), isto je bilo inicijator mnogih integracionih zahvata na području BiH. U ovom se Udruženju vrlo brzo shvatilo od kakve je štete za šumarstvo i drvenu industriju razjedinjenost i usitnjenost njihovih preduzeća. Naime, iako je ostvareni stepen poslovne saradnje članica Udruženja bio relativno velik, ipak nije bio dovoljan za brzi razvoj šumarstva i drvne industrije. To je bio razlog zašto je trebalo da se povezivanje preduzeća ostvari na višem stepenu putem integracije.

Dalji ozbiljniji pokušaj na integraciji ŠPP i PDI učinjen je 1963. godine na inicijativu Republičke privredne komore i Poslovnog udruženja. Ove institucije su izradile predlog integracije u tri varijante i to:

- prva varijanta, da se osnuje 16 ŠIP-a
- druga, da se osnuje 10 ŠIP-a i
- treća, da se osnuje 8 ŠIP-a.

Predlog nije prihvaćen od strane preduzeća pa se na tome nije ništa ozbiljnije postiglo.

Novembra 1967. godine Udruženje je izradilo elaborat "Poslovna integracija šumarstva i drvne industrije BiH" u kojem su bile predložene dvije varijante:

- prva, integracija svih preduzeća na području BiH u 14 šumsko-industrijskih preduzeća i
- druga, formiranje samo jednog preduzeća pod nazivom "ŠIPAD".

Usvojena je prva varijanta i odlučeno (1968.godine) da se uz pomoć Republičke i osnovnih privrednih komora pristupi realizaciji usvojenog zaključka o integraciji. Međutim, ostvarena je integracija samo nekoliko preduzeća.

- ŠIP "Jahorine" i FŠOD "Igman",
- "Šumaplana" i "Šumaprojekta",
- PDI "Kozare" i Fabrike celuloze Prijedor,
- ŠPP "Gostović" i ŠPP "Ribnice" i
- "Destilacije drveta" Teslić i "Refinerije nafte", Bosanski Brod.

Kako ovi integracioni zahvati nisu bili dovoljni došlo se do zaključka da treba formirati mnogo veća preduzeća nego što se dotadašnjim integracijama postiglo. Tako je došlo do formiranja tri velike organizacije i to: "ŠIPAD"-a, I.K. "Krivaja" i "INCEL"-a. Integracijom najvećeg broja preduzeća u ova tri velika postavilo se pitanje daljeg opstanka Poslovnog udruženja. Krajem 1970. godine resformirano je Poslovno udruženje i uključeno u "ŠIPAD". S obzirom na mjesto i značaj ova tri velika preduzeća za šumarstvo i drvenu industriju BiH osvrnućemo se detaljnije na njihovo osnivanje i organizovano sredjivanje.

7. ŠUMSKO-INDUSTRIJSKO PREDUZEĆE "ŠIPAD" - SARAJEVO

Upravni odbor Poslovnog udruženja januara 1968. godine razmatrao je elaborat "Poslovna integracija šumarstva i drvne industrije BiH" i konstatovao da "jedino odgovarajuća poslovna integracija, u okviru velike privredne organizacije, omogućuje uspješan i skladan razvoj šumarstva i industrije za preradu drveta". Dogovoreno je da se ostvarenje toga cilja postigne postepeno, sprovođenjem poslovne integracije po regionima, prenošenjem razvojne funkcije na poslovno udruženje, a poslove nabave i prodaje na "ŠIPAD". Tek nakon toga bi se formiralo jedno veliko preduzeće pod nazivom "ŠIPAD". Nažalost, ovaj se dogovor nije realizovao. Kako je i nadalje ostala potreba poslovne integracije, to je u maju 1969. godine oko 30 preduzeća pokrenulo akciju za osnivanje jedne velike privredne organizacije. Nakon brojnih konsultacija "ŠIPAD"-a i preduzeća šumarstva i drvne industrije odlučeno je (juna 1969. godine) da se izradi nacrt modela organizacije novog preduzeća.

Izradjeni Nacrt, a kasnije i primjedbe na Nacrt, razmatran je sa predstavnicima zainteresovanih preduzeća ("ŠIPAD"-a, radnih organizacija šumarstva i drvne industrije, Instituta za šumarstvo, Zavoda za tehnologiju drveta i "Šumaprojekta") 24. jula 1969. godine i 14 oktobra 1969. godine.

Odlučeno je da se obave potrebne pripreme za integraciju. Januara 1970. godine Koordinacioni odbor je razmotrio tok priprema za integraciju i predloge zainteresiranih preduzeća i utvrdio osnovne principe integracije.

Ti principi unutarnje organizacije su obuhvatili:

- jedinstvenost plana preduzeća,
- jedinstvenost politike razvoja preduzeća,
- jedinstvenost finansija preduzeća i
- jedinstvenost prodaje i snabdijevanja.

U unutarnjoj strukturi organizacije preduzeća predviđene su zajedničke službe:

- sektor za koordinaciju u šumarstvu,
- sektor za koordinaciju u industriji,
- istraživačko-razvojni sektor,
- sektor za koordinaciju u trgovini,
- sektor za finansije,
- sektor za plan, analizu i kontrolu i
- sektor za opšte poslove.

Samoupravljanje u preduzeću zasnovano je na:

- neposrednom samoupravljanju putem referendumu i zborova radnih ljudi i
- posredno putem radničkog savjeta preduzeća, radničkih savjeta organizacija udruženog rada i radničkih savjeta ili savjeta radnih jedinica.

Nacrtom Statuta novog preduzeća ustanovljene su

- organizacija preduzeća, samoupravljanje, način rukovodjenja, metodika planiranja, utvrđivanje i raspodjela dohotka u preduzeću, sredstva i fondovi, osnovne odredbe o radnim odnosima, osnovne odredbe o narodnoj odbrani, civilnoj zaštiti i obezbjedjenju preduzeća, odgovornost u preduzeću, način formiranja i poslovna tajna, opšti akti i prelazne i završne odredbe.

Usvajanjem nacrtu Elaborata i Statuta putem referendumu (10. juna 1970. godine) od strane oko 30.000 radnika, osnovano je novo šumsko-industrijsko preduzeće "ŠIPAD" sa sjedištem u Sarajevu. Ovo preduzeće počelo je sa radom 1. januara 1971. godine.

Od osnivanja preduzeća isto se nalazi u stalnom organizacionom usavršavanju i promjenama izazvanim njegovim unutarnjim potrebama, ili usljed raznih

zakonskih i drugih odredaba.

U 1971. godini "ŠIPAD" su sačinjavala udružena preduzeća kao samostalne organizacije udruženog rada bez nekih većih unutrašnjih organizacionih izmjena.

Usvajanjem ustavnih amandmana 1972. godine stvoreni su uslovi za izmjenu postojeće organizacije preduzeća. Tako su članice "ŠIPAD"-a 26. maja 1972. godine potpisale "Samoupravni sporazum o udruživanju osnovnih organizacija udruženog rada u ŠIP "ŠIPAD" u Sarajevu. Postojeći "SOUR"-i prerasli su u "OOUR"-e. Za poslovanje novog "OOUR" Prometa donesen je poseban Sporazum, kojim je utvrđen način poslovanja ovog "OOUR"-a iz oblasti realizacije proizvoda vlastite proizvodnje, robnog prometa i zajedničkih funkcija finansijskog poslovanja. Isto tako je, formiran i posebni "OOUR" Zajedničke službe preduzeća koji treba obavljati zajedničke poslove iz oblasti istraživanja, razvoja, marketinga, planiranja, finansija, opštih poslova i koordinacije poslova šumarstva i drvne industrije. Ovako konstituisan, kao jedinstveno preduzeće, "ŠIPAD" je početkom 1973. godine imao 42 OOUR-a. Proces daljeg okrupnjavanja "ŠIPAD"-a je i dalje nastavljen. Tako se broj "OOUR"-a u 1973. godini povećao za 10, a broj radnika za oko 20.000. Pri kraju 1973. godine u "ŠIPAD"-u se nalazilo bivših 5 ŠPP, 25 ŠIP, 16 PDI, 2 tvornice celuloze i papira, 1 trgovinsko preduzeće i Institut za šumarstvo. Broj zaposlenih iznosio je oko 47.000. "ŠIPAD" je objedinjavao oko 80% potencijala šumarstva i drvne industrije i 1/3 industrije celuloze i papira BiH. Donošenjem zakona iz oblasti udruženog rada, kao i drugih propisa, pojavila se potreba postavljanja nove organizacije preduzeća. Sklopljen je Samoupravni sporazum o udruživanju OOUR u "ŠIPAD" Sarajevo. Ovaj Sporazum je potpisan 27. decembra 1973. godine od strane delegata 117 OOUR-a. Tada je usvojen i potpisan i "Samoupravni sporazum o zajedničkom uređivanju određenih prava i obaveza iz međusobnih odnosa radnika u udruženom radu".

U Samoupravnom sporazumu o udruživanju detaljno je razradjena problematika "ŠIPAD"-a iz oblasti organizacije, poslovanja i odnosa u preduzeću. Tako je utvrđen sadržaj rada zajedničkih poslova u preduzeću koji se odnose na:

- robni promet, naučno-istraživački rad, projektovanje i zajedničke službe (poslovi istraživanja, razvoja, planiranja, finansija, proizvodnje, kompjuterizacije, kadrova, pravnih poslova, administracije i informisanja),

Nadalje je razradjen sistem samoupravljanja, postupak odlučivanja, izvršavanja odluka, odgovornost i informisanje. Na kraju su utvrđeni:

- organizacioni principi i ekonomski odnosi u preduzeću.

Prema najnovijoj organizaciji "ŠIPAD" ima:

- 55.000 zaposlenih radnika, 25 ZOUR, 120 OOUR, 6 predstavništava u zemlji, 32 predstavništva i poslovna agenta u inostranstvu, 223 prodavnica, 5 skladišta namještaja, 26 stovarišta gradje, građevinskog materijala i građevinske stolarije.

Predstoji i dalje samoupravno organizovanje (integrisanje) šumsko-privrednih organizacija i preduzeća drvne industrije sa "ŠIPAD"-om.

8. INDUSTRIJA DRVETA, CELULOZE, PAPIRA I VLAKANA "INCEL"

Druga velika organizaciona cjelina u oblasti šumarstva i industrije za preradu drveta na području BiH je "INCEL" sa sjedištem u Banjoj Luci.

Ova organizacija je osnovana kao "Fabrika celuloze" u Banjoj Luci (Odlukom Izvršnog vijeća SRBiH broj 18/54 od 1.marta 1954.godine). Rješenjem Izvršnog vijeća od 7. decembra 1959. godine preneseno je pravo osnivača na Skupštinu opštine Banja Luka. Izgradnja preduzeća počela je 31. marta 1955. godine, a redovna proizvodnja 1. januara 1961.godine.

Statutom radne organizacije, donesenim 16. decembra 1970.godine, utvrđena je unutarnja struktura organizacije preduzeća. Po toj strukturi u sastavu radne organizacije formirane su kao "Samostalne organizacije udruženog rada", bez svojstva pravnog lica, sljedeće jedinice:

- Fabrika celuloze, Banja Luka,
- Fabrika viskoze Banja Luka,
- Fabrika papira, celuloznog filma, papime i celofanske konfekcije "CELEX"- Banja Luka,
- Klomi pogon Banja Luka,
- Energana Banja Luka

- Priprema vode Banja Luka,
- Pogon održavanja Banja Luka,
- Transport Banja Luka,
- Sektor tehničke kontrole Banja Luka,
- Zajedničke stručne službe Banja Luka i
- Trgovina Banja Luka.

U zajedničkim stručnim službama nalazile su se:

- Direkcija radne organizacije,
- Sektor za ekonomiku,
- Sektor za finansijske poslove,
- Sektor za kapitalnu izgradnju,
- Sektor za kadrovske i opšte poslove,
- Sektor za razvoj,
- Služba za pravne poslove i
- Elektronsko-računski centar.

Osim ovih organizacionih jedinica u sklopu "INCEL"-a nalazio se još i Institut za kemijsku preradu drveta" kao samostalna organizacija sa svojstvom pravnog lica.

Pristupanjem novih članova u sastav "INCEL"-a krajem 1970. i početkom 1971.godine izvršena je reorganizacija postojećeg preduzeća. Po novoj organizaciji uključene su nove radne organizacije, sa svojstvom pravnog lica, kao samostalne organizacije i to:

1. Fabrika celuloze, papira i viskoze Banja Luka,
2. Fabrika celuloze Banja Luka II,
3. ŠIP "Manjača" Mrkonjić Grad,
4. ŠPP "Vrbanja" Kotor Varoš,
5. "Plantaže" Banja Luka,
6. Pogon za gazdovanje stambenim zgradama Banja Luka i
7. Pogon za ugostiteljske usluge Banja Luka.

Osim ovih formirane su još i ove samostalne organizacije udruženog rada, ali bez svojstva pravnog lica:

1. Biro za studije i projektovanje u šumarstvu Banja Luka,
2. Pogon za izgradnju komunikacija i drugih objekata u šumarstvu Banja Luka,
3. Pogon za mehanizaciju u šumarstvu Banja Luka,
4. Pogon za transport proizvoda šumarstva i prerade drveta Banja Luka,
5. Tvornica kartona i ambalaže - Cazin.

Iz istih razloga, kao što je rečeno za "ŠIPAD", i u "INCEL"-u je došlo do sklapanja samoupravnih sporazuma između članica preduzeća. Tako su februara 1974. godine sklopljeni sljedeći samoupravni sporazumi:

- o udruživanju osnovnih organizacija udruženog rada u radnu organizaciju "INCEL" - industrija drveta, papira, celuloze i vlakana - Banja Luka,
- o međusobnim odnosima radnika u udruženom radu,
- o uredjivanju na jedinstven način odredjenih prava i obaveza u udruženom radu,
- o izdvajanju i udruživanju sredstava za stambenu izgradnju, raspodjeli stanova i davanju kredita za individualnu stambenu izgradnju i
- o obrazovanju i usavršavanju radnika.

Tom prilikom donesen je novi Statut preduzeća. Ovim Statutom je predviđena nova organizacija preduzeća. Po novoj organizaciji preduzeća "INCEL" ima:

- 26 OOUR-a.

U ovoj organizaciji u oblasti šumarstva su izvršene izmjene i to:

- za gazdovanje šumama (uzgoj, zaštita, čuvanje i pošumljavanje) na jedinstvenom šumsko-privrednom području "INCEL"-a formirana je samo jedna "Osnovna organizacija udruženog rada" sa sjedištem u Banjoj Luci. U djelokrug rada ove organizacije spadaju sljedeći poslovi:
 - proizvodnja sadnog materijala, izvođenje hortikulturnih radova, proizvodnja i promet drvnih sortimenata na veliko i malo, melioracija šumskih zemljišta, uzgoj, njega, zaštita i iskorišćavanje divljači, proizvodnja i promet poljoprivrednih i sporednih šumskih proizvoda, prevoz drvnih sortimenata i drvnih proizvoda i ostali transport za vlastite potrebe, te ostala lica.

- za poslove iskorišćavanja šuma formirana su 4 OOUR-a (Vrbanja, Lisina, Čelinac i Čemernica). U djelokrug rada ovih OOUR-a spadaju sljedeći poslovi:
 - iskorišćavanje glavnih i sporednih šumskih proizvoda, prodaja glavnih i sporednih šumskih proizvoda na veliko i malo, izrada tesane i rezane gradje od tanje oblovine, proizvodnja drvenog uglja, održavanje šumske mehanizacije, transport i usluge u okviru preduzeća i trećim licima, izgradnja i održavanje vlaka i traktorskih puteva, društvena ishrana sa ugostiteljskim uslugama za svoje radnike.

Svi ostali OOUR-i su u stvari bivše SOUR-e.

9. INDUSTRIJSKI KOMBINAT "KRIVAJA" - ZAVIDOVIĆI

Treća velika integrisana organizacija u oblasti šumarstva i industrijske prerade drveta na području BiH je I.K. "Krivaja" u Zavidovićima (osnovana 1894. godine u Zavidovićima ulaganjem međunarodnog kapitala). I ova organizacija je prošla kroz iste ili slične faze udruživanja i organizacionog sredjivanja, kao i "ŠIPAD", odnosno "INCEL".

U novointegrisano preduzeće "Krivaja" ušli su PDI "Krivaja" - Zavidovići, ŠPP "Gostović" - Zavidovići i ŠIP "Borja" - Teslić. Prema najnovijem Samoupravnom sporazumu o udruživanju, kao i Statutu nove organizacije jedinstvenog preduzeća ima 13 OOUR-a, i to:

- OOUR Šumarstvo "Gostović" - Zavidovići,
- OOUR Šumarstvo "Ribnica" - Kakanj,
- OOUR "Drvena industrija" - Zavidovići,
- OOUR "Borja" drvena industrija i šumarstvo - Teslić,
- OOUR "Klasično gradjevinarstvo" - Zavidovići,
- OOUR "Montažno gradjevinarstvo" - Zavidovići,
- OOUR "Metalna industrija" - Zavidovići,
- OOUR "Krivajatrans" - Zavidovići,
- OOUR "Inženjering" - Zavidovići,
- OOUR "Krivajakomerc" - Zavidovići,
- OOUR "Ugostiteljstvo i turizam" - Zavidovići,

- OOUR "Zajedničke djelatnosti" - Zavidovići i
- OOUR "Dispanzer za medicinu rada" - Zavidovići.

Osim navedenih OOUR-a "Krivaja" ima još u svome sastavu:

- dva mješovita preduzeća u USA (u Bostonu i Daltonu),
- jedno samostalno preduzeće u Frankfurtu a/M u SR Njemačkoj,
- industrijski inženjering "Krivaja" - Beograd,
- inženjering "Krivaja" - Beograd,
- inženjering "Krivaja" - Zagreb,
- inženjering "Krivaja" - Sarajevo i
- inženjering "Krivaja" - Banja Luka.

U preduzeću je zaposleno preko 9.500 radnika (830 inženjera i tehničara).

Prema podacima o dosadašnjem poslovanju navedenih triju velikih organizacija proizilazi da su one, iako u stalnom organizacionom sredjivanju, ostvarile veoma zapažene rezultate. Ova tri velika organizaciona oblika su učestvovala (1973. godine) sa

77% ŠIPAD, 12% INCEL i 11% "Krivaja" u ukupnom prihodu,
78% ŠIPAD, 8% INCEL i 14% "Krivaja" u ukupnom broju zaposlenih,

81% ŠIPAD, 10% INCEL i 9% "Krivaja" u prosječno korišćenim osnovnim sredstvima (podaci se odnose na zbir ove tri organizacione cjeline).

Posebno treba istaći da se "ŠIPAD", po veličini ostvarenog ukupnog prihoda u 1973.godini, nalazio na osmom mjestu među najvećim preduzećima u Jugoslaviji.

10. OSTALE ORGANIZACIJE

Pored navedene tri velike organizacije iz oblasti šumarstva, mehaničke, finalne i kemijske prerade drveta, na području Bosne i Hercegovine nalaze se još i sljedeće manje ili veće organizacije:

1. ŠIP "Sana" - Sanski Most,
2. PDI "Vrbas" - Banja Luka,
3. ŠIP "Oštrelj" - Bosanski Petrovac,
4. ŠIP "Maglić" - Foča,
5. ŠIP "Tuzla" - Tuzla,
6. PDI "Bosnafumir" - Visoko,
7. Preduzeće "Natron" - Maglaj,
8. Nacionalni park "Sutjeska" - Tjentište,
9. Nacionalni park "Kozara" - Prijedor,
10. "Tvornica šibica" - Dolac,
11. PDI "Lignošper" - Bosanski Novi,
12. Preduzeće "Razvitak" - Doboј,
13. Preduzeće "29. Novembar" - Orašje,
14. PDI "Igman" - Sarajevo i
15. Preduzeće "Javor" - Sarajevo.

Neke od navedenih organizacija izrazile su želju da se uključe u "ŠIPAD" što će se vjerovatno u najskorije vrijeme i ostvariti.

11. ZAVRŠNO RAZMATRANJE

Dosadašnji razvojni put koji je prešla organizacija šumarske službe u Bosni i Hercegovini pokazuje da je bilo više integracionih i dezintegracionih zahvata koji su uticali u pozitivnom ili negativnom smislu na efikasnost i racionalnost poslovanja u šumsko-privrednoj i šumsko-industrijskoj djelatnosti.

Organizacione promjene (organizacije i reorganizacije) su bile vrlo brojne i za mnoge od njih, naročito za one koje su vodile usitnjavanju šumsko-privrednih organizacija i rascjepkavanju šumsko-privredne aktivnosti, se ne mogu naći, utvrditi i obrazložiti opravdani razlozi koji su do njih doveli. Medjutim, smatramo da treba reći, da niz organizacionih promjena u šumarstvu i preradi drveta u Bosni i Hercegovini, koje su izvršene poslije oslobodjenja (1945 - 1950. godine), su bile uslovljene, pored ostalog, velikim zadacima i brzinom kojom su isti trebali biti obavljani. Malobrojan stručni kadar i nedovoljna tehnička opremljenost su iziskivali specifične forme

organizacije. Nije bilo dovoljno vremena ni mogućnosti da se ispitaju prikladnost i opravdanost pojedinih organizacionih formi i one su se brzo smjenjivale jedna za drugom. Međutim, neke kasnije organizacione izmjene u šumarstvu i preradi nisu bile zasnovane na prihvatljivim činjenicama. Često su uticaji i izvan šumarstva doprinikli organizacionim promjenama te vrste.

Organizaciona kretanja u šumarstvu i preradi drveta BiH posljednjih godina, mogla bi dovesti do cjelovitog objedinjavanja šumsko-privredne aktivnosti i njezino usmjeravanje u pravcu oporavka, stabilizacije i progresa ove privredne djelatnosti. Pri tome se mora i dalje voditi računa o željama i mogućnostima pojedinih užih organizaciono-ekonomskih i samoupravnih cjelina, ali krajnji interakcijski odnos kadrovskih i materijalnih potencijala ne može biti njihov prosti zbir, nego treba izražavati optimalizaciju ciljeva i zadataka šumsko-privredne i drvoprerađivačke aktivnosti kao cjeline. Znači, mora se uvažavati optimalizacija organizacionih podistema, ali u okviru optimuma cijelog organizacionog sistema. Inače, svaki nedimenzionirani stepen slobode djelovanja podistema mogao bi dovesti do antioptimiziranja cjeline većih organizacionih sistema.

Naravno, da i ovako organizaciono oblikovanje mora biti zasnovano na samoupravnim sporazumima.

Do sada je izvršeno samoupravno konstituisanje i registrovanje OOUR-a, ZOOOR, radnih organizacija u šumarstvu i preradi drveta Bosne i Hercegovine.

Međutim, sada tek predstoje da se obave ozbiljni i odgovorni zadaci koji će doprinijeti da prednosti većih organizacionih sistema u šumarstvu i preradi drveta Bosne i Hercegovine dodju do pravog izražaja, i da se šumsko-privredna aktivnost ojača, unaprijed i razvije.

L I T E R A T U R A

1. Kopčić, I.: Organizacija šumarske službe u NR BiH u prvom desetogodištu poslije oslobodjenja. Narodni šumar, broj 1-4, 1959.godina
2. Vučijak, S.: Organizacione i ekonomske karakteristike šumsko-privredne djelatnosti u BiH od 1962 - 1971.godine, Pregled, broj 4, 1973.god.
3. Vučijak, S.: Istraživanje optimalnog oblika organizacije šumarske službe u BiH, Sarajevo, 1966.godina.

Dr Ibrahim Kopčić, dipl.ing.

Dr Sreten Vučijak, dipl.ing.

THE COURSE OF INTEGRATION IN THE SPHERE OF FORESTRY
AND TIMBER INDUSTRY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA AND
ITS CHARACTERISTICS

S u m m a r y

In the development of the forestry service in Bosnia and Herzegovina several attempts have been made to integrate or disintegrate different activities of forest economy and timber industry, which had a favourable or unfavourable effect on the efficacy and rationality of these activities.

Organizational changes (organizing and reorganizing) have been frequent and for many of them - particularly for those that led to the fragmentation of working organizations (enterprises) and chopping up of the activities of forest economy - no satisfactory explanation can be found. On the other hand, it must be said that many organizational changes in the forestry and timber industry of Bosnia and Herzegovina introduced immediately after the war (1945-1950) were necessitated inter alia by important tasks and the shortness of time in which they had to be carried out. The lack of trained staff and inadequacy of technological equipment imposed specific forms of organization. There was little time and possibility to test the appropriateness and efficacy of new organizational forms which quickly replaced one another. However, some organizational changes in forestry and timber industry introduced in later periods were not grounded on justified reasons and were frequently brought about by influences out of the domain of forestry.

The recent trend of the organization of forestry and timber industry is towards the integration of all forest-economic activities, and it is expected to result in the recovery, stabilization and progress of this branch of national economy. In creating large organizations of associated work the desires and possibilities of individual organizational and self-managerial units must be taken into consideration,

however, the final interactional relation of personal and material potential cannot be only their sum: it must reflect the optimum realization of the aims and tasks of the forest economy and timber industry as a whole. This means that the interests of organizational sub-systems must be respected but only within the frame of interests of the whole organizational system, lest an unproportionate degree of freedom of action of any of the sub-systems should jeopardize the achievements of the whole system. Certainly, even such organizational forms must be grounded on self-managerial agreements.

Up to now the OOUR-s (Basic Organization of Associated Work) and ZOOUR-s (Joint Basic Organization of Associated Work) of the working organizations of forestry and timber industries in Bosnia and Herzegovina have been constituted on self-managerial principles and registered. However, there are other important tasks to be faced, which, when performed will show the advantages of large organizational systems in forestry and timber industry in Bosnia and Herzegovina and contribute to strengthen and advance the forest - economic activity.